

บทที่ 3

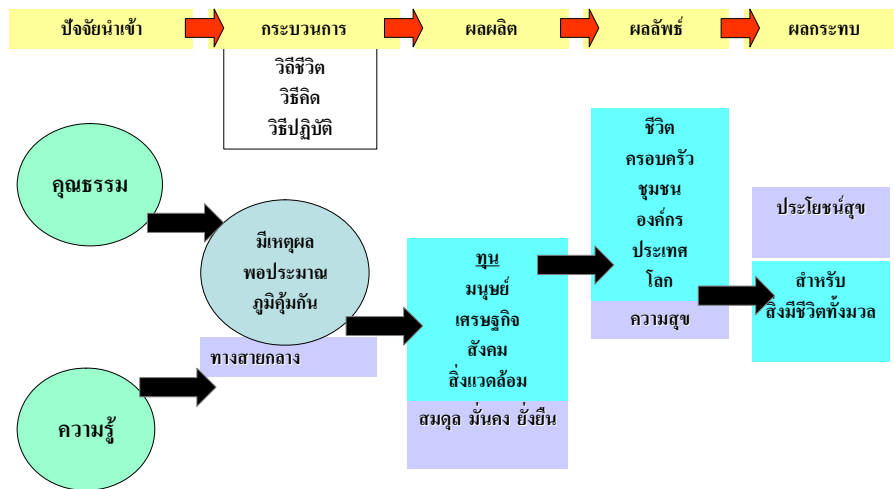
กรอบการวิเคราะห์และวิธีการศึกษา

3.1 กรอบการวิเคราะห์

เนื่องจากในระดับจุลภาค เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นบูรณาการหรือเป็นองค์รวมของแนวทางในการดำรงชีวิตและวิถีปฏิบัติของสมาชิกในสังคม การวิเคราะห์ในชั้นแรกจึงควรมองภาพรวมของหลักการดำเนินชีวิตและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนก่อน จากนั้นจึงแยกการวิเคราะห์มิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเสนอว่าการวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนควรผสมผสานกรอบคิด 3 ส่วน คือ (1) การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบ (อภิชัย พันธเสนและคณะ 2550) (2) การวิเคราะห์การผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปัทมาวดี ชูชูติและคณะ 2550) เพื่อใช้วิเคราะห์ภาพรวมของหลักการดำเนินชีวิตและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และ (3) การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน ซึ่งเป็นการริเริ่มของผู้วิจัยเอง ดังนั้นชีวิตที่นำเสนอในงานศึกษาชิ้นนี้ จะผสมผสานแนวคิดการวิเคราะห์ทั้งสามส่วนดังกล่าว

(1) การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบ

การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบเป็นข้อเสนอของอภิชัย พันธเสนและคณะ (2550) เพื่อใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยและงานเขียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งกล่าวถึงแล้วในบทที่ 3 อย่างไม่ดี ที่ผ่านมายังไม่มีการนำกรอบคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยอย่างชัดเจน งานศึกษาชิ้นนี้จึงน่าจะเป็นงานศึกษาชิ้นแรกที่พยายามประยุกต์ใช้กรอบดังกล่าว เพื่อเชื่อมโยงและวิเคราะห์ปัจจัยกระบวนการ และผลของการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยเห็นว่า การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบมีข้อดี 4 ประการ

ประการแรก หลักการสามห่วงสองเงื่อนไข (สามห่วง คือ ทางสายกลางประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน สองเงื่อนไข ประกอบด้วย คุณธรรมและความรู้) เป็นเพียงการบอกลักษณะหรือองค์ประกอบของการเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แต่การวิเคราะห์เชิงระบบจะทำให้เห็นความเชื่อมโยงของหลักการสามห่วงสองเงื่อนไข ที่บ่งบอกลักษณะความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามหลักหลักการสามห่วงสองเงื่อนไขนั้น การเชื่อมโยงจากวิธีคิดและแนวทางปฏิบัติ (ซึ่งเป็นปัจจัยและกระบวนการ) ไปสู่ผลที่เกิดขึ้นจะทำให้มีพลังในการอธิบายศักยภาพและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

ประการที่สอง การพิจารณาปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ เปิดโอกาสให้สามารถนำบริบทแวดล้อมภายนอกอื่นๆเข้ามาพิจารณาร่วมกับหลักการสามห่วงสองเงื่อนไขซึ่งเป็นระบบคุณค่าที่อยู่ภายในตัวบุคคล ช่วยลดความลำเอียงในการวิเคราะห์ได้

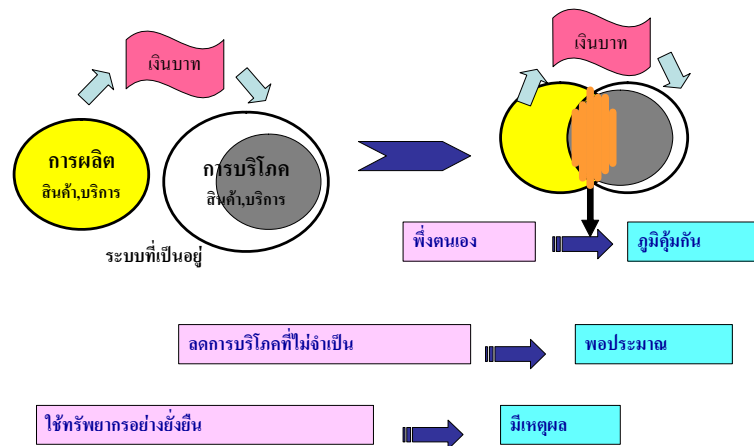
ประการที่สาม การพิจารณาให้คุณธรรมและความรู้เป็นปัจจัยนำเข้า แสดงให้เห็นถึงการให้น้ำหนักความสำคัญต่อปัจจัยภายใน คือ คุณธรรม และความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง (เป็นการเรียนรู้ที่มีได้เป็นเพียงความเชื่อ ความคิด หรือ การรับฟังมา) ปัจจัยทั้งสองนี้เป็น “ปัจจัยภายใน” ที่สำคัญตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่เป็น “ปัจจัยภายนอก” ที่ “กำหนดให้และคงที่” ตามแนวทางการวิเคราะห์ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (แม้ว่า “ความรู้” ในความหมายที่เป็น “ข้อมูล” จะมีความสำคัญมากขึ้นในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาในช่วงหลังๆ)

ประการที่สี่ หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการเชิงพลวัตที่เน้นให้มีการพัฒนาอย่างมีขั้นมีตอน การพิจารณาปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ จะเปิดโอกาสให้ศึกษาในเชิงพลวัตได้ เพราะปัจจัย

นำเข้าและกระบวนการสามารถเปลี่ยนไปได้เมื่อเวลาเปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังบอกลำดับก่อนหลังในกระบวนการวิเคราะห์ รวมทั้งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้ การวิเคราะห์จะพิจารณาปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต (output) หรือผลลัพธ์ (outcome) ในระดับชุมชนเท่านั้น และยังเป็นการศึกษาที่เน้นช่วงเวลาปัจจุบันที่ได้มีการสังเกตในพื้นที่ (แม้ว่าจะมีคำบอกเล่าถึงสิ่งที่เป็นมาก่อนหน้านั้นบ้าง ก็เพียงเพื่อให้เข้าใจบริบทพื้นที่ได้ชัดเจนขึ้น)

(2) การวิเคราะห์วิถีการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 3.2: การผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: ปรับปรุงจากปีทมาวดีและคณะ 2550

ภาพที่ 3.2 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนในสังคมที่เป็นอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ในระบบสังคมที่เป็นอยู่ ปัจเจกหรือชุมชนมีการผลิตสินค้าบริการเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินตรา จากนั้นจึงใช้เงินตราซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคอีกต่อหนึ่ง การบริโภคแบ่งเป็นสองส่วนคือ สินค้าจำเป็น (วงใน) และสินค้าไม่จำเป็น (วงนอก) โดยที่มูลค่าหรือขนาดของผลตอบแทนจากการผลิตมักจะไม่เท่ากับมูลค่าหรือขนาดของการบริโภคโดยรวม หากผลตอบแทนจากการผลิตมีขนาดใหญ่กว่าก็เกิดการออม ปัญหาที่เกิดขึ้นในความไม่พอเพียงก็คือ

วงของการบริโภคอาจใหญ่กว่าวงของการผลิต ทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยน ประการแรกคือ การปรับการบริโภคให้สอดคล้องกับความสามารถในการผลิต เช่น โดยการลดการบริโภคสินค้าวงนอกซึ่งไม่จำเป็น เป็นลักษณะของความพอประมาณ ประการที่สองคือ การปรับวงการผลิตและการบริโภคให้ซ้กัน ซึ่งหมายถึง การผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองในบางส่วน ที่เหลือจึงจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราไว้ซื้อสินค้าอื่น ส่วนที่ซ้กันคือการพึ่งตนเอง เป็นลักษณะของการมีภูมิคุ้มกันในระดับหนึ่งเนื่องจากลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาภายนอก และเป็นส่วนที่สามารถบริหารจัดการเองได้ ส่วนการมีเหตุผล สามารถพิจารณาได้จากการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน มีการวางแผน รอบคอบ

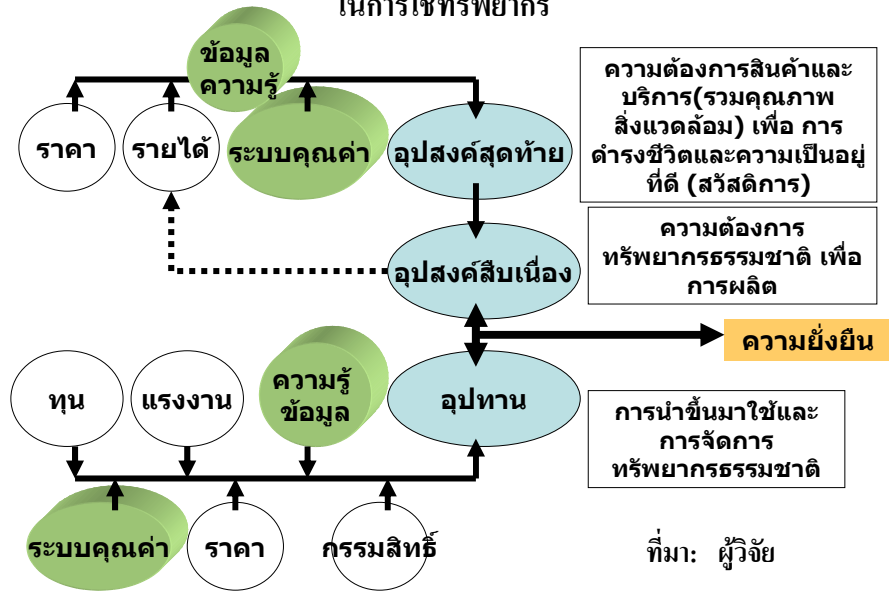
การวิเคราะห์งานศึกษาในพื้นที่ จะใช้กรอบคิดนี้ เพื่อศึกษาวิถีชีวิต การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนของคนในชุมชนในภาพรวม และในส่วนที่เกี่ยวข้องทรัพยากรธรรมชาติ

(3) การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน โดยผสมผสานแนวทางการวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงในส่วน (1) และ (2) ที่กล่าวแล้วกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังภาพที่ 3 เพื่อชี้ให้เห็นว่า แนวทางการวิเคราะห์ภายใต้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง มิใช่เป็นการปฏิเสธปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ตามข้อเสนอของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่เป็นการปรับเปลี่ยนการให้นำหนักความสำคัญ และการปรับข้อสมมติของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ว่า ระบบคุณค่า (แสดงผ่านฟังก์ชันอรรถประโยชน์ซึ่งเศรษฐศาสตร์ไม่ได้ให้คำอธิบาย) และ ข้อมูลความรู้ เป็นปัจจัยภายนอกที่กำหนดให้ แต่ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระบบคุณค่า (คุณธรรมและทางสายกลาง) และความรู้ เป็นปัจจัยภายในที่มีผลสำคัญต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของบุคคลในสังคม (โดยเฉพาะระบบคุณค่านั้น อมาตยา เช่น เชื่อว่าสามารถปรับเปลี่ยนได้ผ่านกระบวนการประชาธิปไตยที่ชาวบ้านสามารถแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ (public debate) เพื่อสะท้อนสิ่งที่ตนให้คุณค่าและสร้างเป็นระบบคุณค่าร่วมกันในสังคม¹ ซึ่งการศึกษาภาคสนามในโครงการนี้พบว่า เวทีชาวบ้านมีส่วนสร้างระบบคุณค่าที่กลายเป็นกติกาที่กำหนดพฤติกรรมคนในชุมชนได้จริง)

¹ จากปาฐกถาของ Amartya Sen ในงานประชุมวิชาการนานาชาติ เรื่อง Alternative Development and Sufficiency Economy ที่โรงแรมรอยัลลอร์ดคิด เซอรัดัน กรุงเทพฯ เมื่อ 11-12 กรกฎาคม 2550 ในโอกาสเดียวกันนั้น ดร.อัมมาร สยามวาลา แสดงความเห็นที่เห็นว่า สิ่งที่เขนำเสนอ นั้น ไม่ใช่สิ่งใหม่สำหรับสังคมศาสตร์ด้านอื่นๆ และเป็นการ “เปลี่ยนการให้นำหนัก” ตัวแปรทางเศรษฐศาสตร์มาที่ “การให้คุณค่า”

ภาพที่ 3: บทบาทของความรู้และระบบคุณค่าในกระบวนการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร

ภาพที่ 3.3 บทบาทของความรู้และระบบคุณค่าในกระบวนการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร

การพิจารณาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ สามารถพิจารณาได้สองด้าน ด้านหนึ่งคือ การใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นด้านของอุปสงค์ อีกด้านหนึ่งคือ การดึงขึ้นมาใช้(หรือการเก็บเกี่ยว)และการจัดการซึ่งเป็นด้านอุปทาน

ด้านอุปสงค์ ประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในทางเศรษฐศาสตร์ (economic value) ประกอบคุณค่าจากการใช้โดยตรงและโดยอ้อม คุณค่าการเพื่อใช้ในอนาคต คุณค่าการดำรงอยู่ของสิ่งแวดล้อมนั้น และคุณค่าของการเป็นมรดกให้ลูกหลาน (ดูบทที่ 2)

สำหรับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อุปสงค์อาจเป็นอุปสงค์ขั้นสุดท้าย หรืออุปสงค์สืบเนื่อง อุปสงค์ขั้นสุดท้าย (final demand)ของผู้บริโภค เป็นความต้องการสินค้าและบริการเพื่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะหมายถึง ความต้องการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต (เช่น น้ำสำหรับดื่ม อากาศสำหรับหายใจ ทรัพยากรประมงสำหรับเป็นอาหาร ที่พักพิงและสถานที่ที่เป็นนันทนาการ) ความต้องการเพื่อให้มีการดำรงอยู่ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความต้องการให้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน แต่ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ทรัพยากรประมง ที่ใช้เป็นปัจจัยการผลิต จะอยู่ในส่วนของอุปสงค์สืบเนื่อง (derived demand) ที่บุคคลมีความต้องการเพื่อใช้ผลิตสินค้าและบริการอื่นๆ อีกต่อหนึ่ง

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปริมาณอุปสงค์ส่วนบุคคลหรือปริมาณความต้องการขึ้นอยู่กับราคาของทรัพยากรนั้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับราคาสินค้าทดแทนอื่นๆ รายได้ รสนิยม อุปสงค์ดังกล่าวมี

ที่มาจากการแสวงหาอรรถประโยชน์หรือความพอใจ ภายใต้ข้อจำกัดด้านรายได้และข้อมูลข่าวสารชุดหนึ่งที่ผู้บริโภคมีอยู่ ความพอใจเป็นระบบคุณค่าที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ถือว่า “กำหนดให้” โดยไม่ได้อธิบายที่มาหรือตั้งคำถามต่อระบบคุณค่านี้ และสมมติว่าความพอใจไม่จำกัดโดยตัวมันเอง แต่ปัจเจกจะบรรลุความพอใจไปถึงระดับใต้นั้นจะถูกจำกัดโดยรายได้ของเขา (ในปัจจุบันและในอนาคต)

ในด้านของอุปทาน การนำทรัพยากรขึ้นมาใช้และการบริหารจัดการ จำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิต เช่น แรงงาน ทุน (เช่น เรือจับปลา แห อวน มีดตัดไม้ เป็นต้น) และความสามารถในการบริหารจัดการ (ผู้ประกอบการ) ซึ่งปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิตดังกล่าวถูกกำหนดโดยเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ที่มีอยู่เพื่อการดึงทรัพยากรขึ้นมาใช้ ในกรอบทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยที่กำหนดอุปทานคือ ราคาของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนต้นทุนการดึงทรัพยากรนั้นขึ้นมา และค่าเช่าที่สะท้อนความหายากของทรัพยากร ภายใต้ความรู้ด้านการผลิตและบริหารจัดการ ข้อมูลข่าวสาร และระบบกรรมสิทธิ์ที่กำหนดให้ ส่วนระบบคุณค่า เช่น ความมีเหตุผลในการผลิต ทักษะคิดต่อความเสี่ยง ความรอบรู้ และคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียน (ไม่สร้างผลกระทบต่อภายนอก) เป็นปัจจัยภายนอกที่กำหนดให้เช่นเดียวกับระบบคุณค่าในด้านอุปสงค์

ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระบบคุณค่าสามารถกำหนดพฤติกรรมกรรมการบริโภคและพฤติกรรมการผลิตของบุคคลได้โดยตรง จึงควรเป็นปัจจัยภายในของระบบการวิเคราะห์ ระบบคุณค่า เช่น ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน รอบคอบ หรือ คุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การให้และแบ่งปัน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อาจแตกต่างกันในแต่ละบุคคลและเป็นผลให้มีพฤติกรรมต่างกัน หรือ หากมีการปรับเปลี่ยนระบบคุณค่า เช่น มีความพอประมาณ รอบคอบมากขึ้น ก็จะมีผลเปลี่ยนพฤติกรรมลดละความต้องการการบริโภคบางอย่างที่ไม่จำเป็น หรือเป็นกรอบกำหนดพฤติกรรมการผลิตได้ ส่วนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร จะรวมถึงภูมิปัญญาทั้งเพื่อการผลิต การบริหารจัดการและการบริโภค เพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อจำหน่าย

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สามารถวิเคราะห์แยกอุปสงค์ออกจากอุปทาน โดยใช้สินค้าเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ แต่ในกรอบคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเป็นองค์รวม บุคคลคนหนึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ในบุคคลหรือสังคมที่ไม่พอเพียง การผลิตอะไรก็น้อยเพียงใดเกี่ยวข้องกับความต้องการสร้างรายได้และความต้องการในการบริโภคด้วย พฤติกรรมการผลิตสินค้าและบริการใดๆของบุคคลจึงไม่สามารถแยกจากพฤติกรรมกรรมการบริโภคในภาพรวมของบุคคลนั้นได้

3.2 วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาจะประกอบด้วยสามส่วน คือ การศึกษาภาคสนาม การสังเคราะห์งาน และการประเมินเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ดัชนีชี้วัด

3.2.1 การศึกษาภาคสนาม

(1) การเตรียมนักวิจัยลงพื้นที่กรณีศึกษา 2 พื้นที่

นักวิจัยจะลงสำรวจพื้นที่ครั้งแรกในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์-ต้นเดือนมีนาคม ในการนี้จะรับฟังบรรยายสรุปภาพรวม ศึกษาดูงานกิจกรรมในพื้นที่ การรับการอบรมเรื่องการทำงานกับชุมชนจากผู้ทรงวุฒิ และการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโจทย์การวิจัยเฉพาะสำหรับแต่ละพื้นที่

(2) การศึกษาในพื้นที่

นักวิจัยลงพื้นที่กรณีศึกษาเป็นเวลา 1 เดือน ดังนี้

- 1-30 เมษายน 2550 กรณีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำปะเหลียน ที่ชุมชนบ้านแหลมหมู่ที่ 3 ตำบลวังวน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
- 22 เมษายน – 22 พฤษภาคม 2550 กรณีการจัดการป่าชุมชน ตำบลเขาตอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

กิจกรรมในพื้นที่ประกอบด้วย การศึกษาเชิงลึกโดยการสังเกต สัมภาษณ์ การจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างนักวิจัย ประชาชนชาวบ้านหรือแกนนำชาวบ้าน และชุมชน

(3) โจทย์เพื่อการศึกษาภาคสนาม

การสร้างโจทย์วิจัยในพื้นที่จะพิจารณาจากวัตถุประสงค์โครงการ และจากกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ดั่งนำเสนอแล้วในบทที่ 2 และ 3 (ส่วนที่ 3.1) ดังนี้

(3.1) การศึกษาแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์

(1) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ศึกษาว่าแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนของชาวบ้านเป็นอย่างไร

(2) การตัดสินใจโดยการพิจารณาค่าต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost) เทียบกับประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit) ในการใช้หรือการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยพิจารณาแรงจูงใจด้านราคาและการตัดสินใจทำตามกติกาชุมชนของชาวบ้าน

(3) แนวคิดเกี่ยวกับ Kuznetz Curve โดยพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับการที่แม้ชาวบ้านจะไม่รวมทรัพยากรก็เข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งอาจจะเป็นประเด็นโต้แย้งกับ Kuznetz Curve ที่ว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสัมพันธ์กับระดับรายได้

(4) การเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากร ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แรงจูงใจในการอนุรักษ์หรือใช้อย่างยั่งยืน เกิดจากการเห็นประโยชน์ที่ได้จากทรัพยากร ซึ่ง ประโยชน์หรือมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากร จะประกอบด้วย ประโยชน์จากการใช้ทางตรง ประโยชน์จากการใช้ทางอ้อม ประโยชน์จากการใช้ในอนาคต ประโยชน์จากการดำรงอยู่ของทรัพยากรนั้น และประโยชน์จากการเป็นมรดกให้ลูกหลาน การศึกษานี้จะทดสอบสมมติฐานดังกล่าวว่า ชาวบ้านอนุรักษ์ทรัพยากรเพราะ เห็นประโยชน์ทั้ง 5 ประการหรือไม่อย่างไร

(3.2) การวิเคราะห์ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ศึกษา 2 พื้นที่

สำหรับวัตถุประสงค์ที่สอง การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากระดับพื้นที่นั้นมีอยู่หลายประเด็นที่เป็นโจทย์ที่นักวิจัยสนใจ ดังนี้

(1) วิธีคิดของชาวบ้านในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงวิธีการอนุรักษ์ที่เกิดขึ้นนั้น มาจากไหน เป็นผลผลิตจากฐานวัฒนธรรมชุมชน หรือ จากภายนอก เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน กระบวนการในการถ่ายทอดความคิดดังกล่าวระหว่างคนในรุ่นเดียวกันและจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นอย่างไร

(2) วิธีคิดเบื้องหลังกิจกรรมและการตัดสินใจต่าง ๆ นั้นอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ มีปัจจัยนำเข้า คือ คุณธรรมและความรู้ อย่างไร ในกระบวนการ คือการใช้ทรัพยากรนั้นอยู่บนหลักมีเหตุมีผล ไม่เสี่ยงมากหรือมีแผนรองรับความเสี่ยง และพอประมาณ หรือเป็นเพียงการเทียบประโยชน์และต้นทุนธรรมดาเท่านั้น พฤติกรรมหรือกิจกรรมที่ศึกษา ประกอบด้วย การเคารพกติกา การจัดสรรทรัพยากรของครัวเรือน การเข้าร่วมกลุ่มอนุรักษ์ การเจรจาบังคับสัญญาและจัดการความขัดแย้ง

กิจกรรมต่างๆของกลุ่มอนุรักษ์และความเชื่อมโยงระหว่างกันของแต่ละกิจกรรม กระบวนการทำงานของเครือข่าย และการจัดการกับอุปสรรคหรือภัยคุกคามต่างๆที่เข้ามา

(3) อะไรเป็นสิ่งที่ยึดโยงชาวบ้านเข้ากับกิจกรรมการอนุรักษ์ การเข้าร่วมการอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตอย่างไร เป็นเหตุมาจาก “การระเบิดจากภายใน” คือการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของการอนุรักษ์จริงๆ และมีความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว จึงเข้าร่วมกิจกรรม หรือ เป็นเพราะการอนุรักษ์นั้นพันผูกอยู่กับเรื่องอาชีพและแหล่งอาหาร

(4) หากใช้กรอบแนวคิดอุปสงค์ อุปทาน มาพิจารณาการอนุรักษ์ ผู้เล่นแต่ละกลุ่มจะอยู่ตรงจุดใด ใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ ตลาดล้มเหลวหรือไม่ อะไรเป็นปัจจัยที่แก้ไขความล้มเหลวของตลาด

ข้อค้นพบในพื้นที่จะถูกนำมาประเมิน โดยใช้ดัชนีชี้วัดตามที่เสนอในตอนต้น

(4) การสังเคราะห์องค์ความรู้จากสองพื้นที่

จะเน้นการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากวิถีคิดและการปฏิบัติของชาวบ้าน ปัจจัยสำเร็จหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และจะวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ จากข้อค้นพบตามโจทย์วิจัย